

Przemysław T. WOŁCZUK*

 <https://orcid.org/0000-0001-6898-9183>

OCHRONA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ I JEJ PRAKTYCZNE ZASTOSOWANIE W POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTWACH TYPU START-UP

Abstrakt

Przedmiot badań: Przedmiotem badań w niniejszym artykule jest kwestia ochrony własności intelektualnej wśród twórców polskich start-upów. Problem ten jest o tyle istotny, że jakiegokolwiek zaniedbania i zaniechania na tym obszarze mogą okazać się destrukcyjne dla nowo powstających przedsiębiorstw. Bez względu na to, którą z form ochrony danych start-up zamierza wybrać, istotne jest, aby nastąpiło to możliwie najszybciej, szczególnie gdy mowa o wnioskach patentowych. Opóźnienia przeważnie okazują się kosztowne, a nawet mogą skutkować utratą projektu lub wynalazku na rzecz innego podmiotu. Brak tradycji działań prewencyjnych powoduje, że start-upy stają się jedną z najsłabiej chronionych grup przedsiębiorstw działających na rynku.

Cel badawczy: Celem badań było ustalenie, jaki poziom świadomości prezentują twórcy start-upów w kwestii wagi ochrony praw autorskich. Czy ich wiedza jest wystarczająca, aby ochronić przedsiębiorstwo przed ewentualnymi konsekwencjami, które wynikać mogą np. z braku ochrony patentowej. Wreszcie, należało również ustalić, czy twórcy start-upów korzystają z usług doradczych w zakresie ochrony praw autorskich.

Metoda badawcza: W badaniu posłużono się ankietą telefoniczną, dobierając populację docelową według głównego kryterium, jakim było funkcjonowanie firmy na rynku nie dłużej niż 5 lat. Numery telefoniczne respondentów pozyskano z oficjalnych stron internetowych przedsiębiorstw. Uzyskane w ten sposób dane zostały opracowane i zinterpretowane, a samo badanie poprzedzone zostało analizą dostępnej dokumentacji przedsiębiorstw, których reprezentanci uczestniczyli w sondażu. Łącznie udział w badaniu wzięło 81 osób, a proces gromadzenia danych trwał pięć dni.

Wyniki: Badanie przeprowadzone wśród twórców polskich start-upów pokazuje dość wyraźnie, że z różnych względów nie traktują oni problemu własności intelektualnej priorytetowo, a co za tym idzie – narażają swoje przedsiębiorstwa na zupełnie niepotrzebne ryzyko. Konieczne wydają się więc zatem działania mające na celu podniesienie poziomu świadomości przedsiębiorców. Oznacza to w praktyce między innymi konieczność większej aktywności doradców biznesowych biegłych również w kwestiach związanych z prawem autorskim. Rola usług doradczych na tym etapie rozwoju przedsiębiorstwa bywa bowiem nader często niedoceniana.

Słowa kluczowe: start-up, własność intelektualna, prawo autorskie, patenty, znaki towarowe, tajemnica handlowa.

Klasyfikacja JEL: K29

* Mgr, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Kolegium Zarządzania i Finansów, Katedra Finansów; e-mail: przemek.wolczuk@gmail.com

1. Wstęp

Własność intelektualna dla start-upów obejmuje korzystanie z praw autorskich, znaków towarowych i patentów. Zabezpieczenie własności intelektualnej jest znacznie łatwiejsze na początkowych etapach działalności niż po osiągnięciu sukcesu tych pomysłów. Ochrona własności intelektualnej zapewnia kontrolę prawną konkurencji, zapobiegając naruszaniu praw własności i czerpaniu zysków przez inne osoby. Dobra strategia ochrony własności intelektualnej od samego początku może również pomóc przyciągnąć inwestorów, dostawców, partnerów i wielu innych kontrahentów, ponieważ ta forma ochrony zapewnia większe bezpieczeństwo przy każdym potencjalnym sukcesie.

Zazwyczaj start-upy szukają ochrony wynalazków, logo, nazw firm i oprogramowania. Różne rodzaje ochrony własności intelektualnej dotyczą też różnych zjawisk. Na przykład patenty chroniłyby wynalazek, prawa autorskie chroniłyby oprogramowanie, a znaki handlowe chroniłyby markę i logo start-upu.

We wczesnych latach start-upu opracowanie strategii własności intelektualnej ma kluczowe znaczenie dla zapobiegania błędom, które mogą wpływać na wycenę i długoterminową rentowność¹.

Najpewniejszym sposobem na odniesienie sukcesu przez start-up w rywalizacji z większymi konkurentami jest opatentowanie wynalazków i pomysłów. Patenty wyrównują szanse między start-upami a graczami od dawna obecnymi na rynku, zapewniając tym, którzy wprowadzają innowacje, odpowiednie gratyfikacje. Kiedy start-up opatentuje swoje pomysły, jego wartość wzrasta i prawdopodobnie przyciągnie większą liczbę inwestorów. Wynika to z faktu, że inwestorzy częściej nabywają start-up, którego prawa własności intelektualnej są chronione².

Kiedy start-up opatentuje swoje pomysły, staje się jedynym podmiotem, który może komercyjnie wykorzystać swoje patenty. Pozwala to start-upowi tworzyć unikalne produkty i usługi, które mają duże szanse na sukces, zwiększając w ten sposób zyski. Jeżeli start-up nie chroni swoich praw własności intelektualnej, jego rywale mogą je skopiować i przejąć udziały w rynku. Nieopatentowany pomysł, skopiowany przez konkurencyjną jednostkę, może również zostać opatentowany

¹ M. Holgersson, O. Granstrand, M. Bogers, *The evolution of intellectual property strategy in innovation ecosystems: Uncovering complementary and substitute appropriability regimes*, Long Range Planning 2018/51 (2), s. 303–319.

² D. Kasprzycki i in., *Zarządzanie własnością intelektualną w przedsiębiorstwie – zasady korzystania z wyników pracy intelektualnej wytworzonej w przedsiębiorstwie* [Intellectual property management in an enterprise – rules of using the results of intellectualwork created in an enterprise], Jagiellonian University, Krakow, Poland 2008, s. 78–83.

przez rywala, uniemożliwiając samemu pomysłodawcy korzystanie z niego. Stąd możliwe do opatentowania projekty są niezbędne dla pełnego sukcesu firmy.

Prawa własności intelektualnej są ważnymi przyczynami powszechnych innowacji, mających miejsce na całym świecie. Przełomowe start-upy stanowią wyzwanie dla obecnych na rynku poprzez opatentowanie pomysłów i projektów. Prawa własności intelektualnej są również ważnym powodem sukcesu wielu narodowych ekosystemów start-upowych. Jeśli start-up ma unikalny nieopatentowany wynalazek, więksi rywale mogą go łatwo skopiować, wyprodukować i sprzedać, skutecznie negując starania i udział start-upu w stworzeniu danego wynalazku. W związku z tym patenty chronią także mniejsze firmy przed większymi rywalami, którzy mają znacznie większe zasoby³.

Prawa własności intelektualnej są istotnym powodem, dla którego na przykład sport profesjonalny i amatorski to branża warta wiele miliardów dolarów na całym świecie. Z powodu braku praw własności intelektualnej miliardowa publiczność nie mogła cieszyć się oglądaniem rywalizacji swoich ulubionych sportowców (jak choćby rywalizacji kierowców Formuły 1 transmitowanej wyłącznie przez stacje kodowane). Ze względu na prawa własności intelektualnej sportowcy należą do najlepiej opłacanych specjalistów na świecie. Organizatorzy zawodów i imprez sportowych mają z kolei dzięki intelektualnym prawom własności zapewnione ogromne dochody, rozprowadzane następnie odpowiednio do wszystkich zainteresowanych stron, w tym sportowców i artystów.

2. Start-upy wobec konieczności stworzenia strategii ochrony własności intelektualnej

Siłą napędową start-upu jest nowatorski pomysł. Pomyślne wdrożenie tego pomysłu przekształca małe start-upy w korporacje o wartości wielu miliardów dolarów. Celem praw własności intelektualnej jest ochrona tych pomysłów i koncepcji, na których opiera się start-up. Główną częścią przewagi konkurencyjnej i atrakcyjności dla inwestorów jest to, jak dobrze określone – i dobrze chronione – prawa własności intelektualnej znajdują się w portfolio danego start-upu. W ten sposób

³ W. Echikson, *Step aside Silicon Valley, there is a new tech hub in town*, World Economic Forum, 2017, https://www.weforum.org/agenda/2017/04/step-aside-silicon-valley-there-is-a-new-tech-hub-intown?utm_content=buffer755ff&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer; stan na 11.07.2019 r.

własność intelektualna stanowi atut dla nowej firmy, zwiększając tym samym jej wartość handlową⁴.

Druga strona problemu jest równie ważna; oznacza to, że badanie możliwości ochrony własności intelektualnej pomaga również chronić start-upy przed roszczeniami o naruszenie praw wobec nich⁵. Część procedur dotyczących własności intelektualnej obejmuje poszukiwanie innych firm, które mogą już posiadać prawa do niektórych wynalazków lub znaków towarowych. Zdobywanie wiedzy o tych firmach na wczesnym etapie może ochronić start-up przed kosztownym postępowaniem o naruszenie praw na kolejnych etapach rozwoju, po zainwestowaniu kapitału i czasu w samodzielne opracowanie pomysłu⁶.

Najsilniejszym argumentem przeciwko formalnej ochronie własności intelektualnej start-upu jest koszt. Start-upy to bowiem przedsiębiorstwa na wczesnym etapie rozwoju i ich twórcom często brakuje środków pieniężnych i innych zasobów. Zabezpieczenie praw własności intelektualnej wymaga poniesienia stosunkowo wysokich kosztów, wymaga też czasu oraz innych zasobów. Międzynarodowa ochrona własności intelektualnej może być jeszcze bardziej kosztowna i czasochłonna. Z tego powodu start-upy często rezygnują z ochrony własności intelektualnej lub odkładają w czasie te kwestie, zakładając, że zespół prawny zajmie się tym problemem, gdy przedsiębiorstwo się rozwinie i zacznie generować satysfakcjonujący dochód. Wiele start-upów nie może sobie jednak pozwolić na niezabezpieczenie praw własności intelektualnej. Start-up nie potrzebuje milionów dolarów i zespołu prawników, aby zorganizować podstawowe zabezpieczenia. Uzyskanie podstawowej krajowej ochrony własności intelektualnej zwykle wymaga jedynie kilku niewielkich opłat i pewnych badań prawnych. Dla porównania – korzyści są ogromne⁷.

Po pierwsze, korzyścią bez wątpienia jest fakt, iż tego rodzaju praktyka utrudnia możliwość nieuczciwego czerpania zysków z wytworzonych przez start-up materiałów. Formalna ochrona własności intelektualnej jest dostarczana wraz z rejestracją, dzięki której cały świat jest powiadamiany, że patent, logo lub oprogramowanie należy do danego start-upu lub jego właściciela. Taka

⁴ *Start-up handbook. What start-ups should know about the law?*, Coalition for Polish Innovation, Start-up Poland, Warszawa 2015, s. 92–95.

⁵ **Y. Cho, S. Kirkewoog, D. Tugrul**, *Managing strategic intellectual property assets in the fuzzy front end of new product development process*, *R&D Management* 2018/48 (3), s. 354–374.

⁶ World Intellectual Property Organization, *World Intellectual Property Indicators 2017*, Geneva, Switzerland 2017, s. 106–111.

⁷ **S. Breschi, J. Lassebie, C. Menon**, *A portrait of innovative start-ups across countries*, OECD Publishing, Paris 2018, s. 72.

ochrona może w wielu przypadkach pomóc przedsiębiorstwu uniknąć sporów. Inne przedsiębiorstwa powinny najpierw sprawdzić w urzędzie patentowym, czy materiał, jaki zamierzają zaproponować, jest już w użyciu, kierując się domniemaniem własności. Gdy udaje się z powodzeniem zdobyć prawa wynikające z praw autorskich, patentu lub innego rodzaju własności intelektualnej, tworzy się domniemanie, że własność należy do zgłaszającego. Inaczej rzecz ujmując, gdy inna firma naruży prawo własności intelektualnej, a właściciel, którego prawo to dotyczy, pozwie ją do sądu, sądy zakładają, że własność intelektualna należy do powoda, chyba że inne przedsiębiorstwo dowiedzie odmiennego stanu rzeczy. Ta pozycja daje przewagę w sporach dotyczących naruszenia przepisów⁸.

Równie ważna okazuje się ochrona przed pozwami o naruszenie czyjejś własności intelektualnej. Jeśli start-up nie przechodzi przez proces zabezpieczania praw własności intelektualnej, nie można być w stu procentach pewnym, czy to, czego się używa, należy już jako patent do kogoś innego. Prawidłowe nabycie praw własności intelektualnej chroni start-up przed kosztownym postępowaniem w sprawie naruszenia praw później, gdy okaże się, że ktoś inny już posiada stosowne prawa⁹.

Ochrona własności intelektualnej to także kluczowy składnik przewagi konkurencyjnej. Według Start-up Genome Project najbardziej krytycznym krokiem do uzyskania przewagi konkurencyjnej na rynku jest własność intelektualna, co dostrzec można szczególnie w przypadku start-upów opartych na technologii. Własność ta oznacza bowiem bezpieczeństwo i atrakcyjność dla inwestorów. Jeśli start-up łączy się z nowym pomysłem lub rodzajem oprogramowania, brak ochrony własności intelektualnej może narazić całe przedsiębiorstwo na ryzyko. Ochrona natomiast wskazuje na stabilność i bezpieczeństwo inwestorów, którzy od samego początku preferują start-upy z dobrze rozwiniętą strategią ochrony własności intelektualnej¹⁰.

Kluczowe okazują się często terminy zabezpieczenia praw własności intelektualnej dla start-upu. Zdecydowanie najlepszą strategią dla wszystkich form własności intelektualnej jest rejestracja ich tak szybko, jak to możliwe, jako że patenty są najbardziej wrażliwe na czas. W Stanach Zjednoczonych na przykład wynalazcy mają okres karencji wynoszący jeden rok po opublikowaniu wynalazku w celu zgłoszenia patentu. Po tym czasie prawo nie zapewnia ochrony. Jeśli natomiast wybory dotyczące własności intelektualnej nie są dostosowane do branży

⁸ Y. Cho, S. Kirkewoog, D. Tugrul, *op. cit.*, s. 354–374.

⁹ D. Kasprzycki i in., *op. cit.*, s. 78–83.

¹⁰ M. Holgersson, O. Granstrand, M. Bogers, *op. cit.*, s. 303–319.

i biznesplanu każdego start-upu, kluczowe zasoby można łatwo zaprzepaścić. Co gorsza, wczesne marnotrawstwo własności intelektualnej w dalszej kolejności generuje dodatkowe koszty, powodując kaskadę wydatków, która może uderzyć w start-up właśnie wówczas, gdy jest on najbardziej wrażliwy na wszelkiego typu zakłócenia. W takiej sytuacji doradca ds. własności intelektualnej powinien służyć pomocą w podejmowaniu trudnych decyzji, bazując na głębokiej eksploatacji przedsiębiorstwa¹¹.

Własność intelektualna jest narzędziem biznesowym i jak każde inne narzędzie należy go używać tylko w razie potrzeby. Budowanie strategii obejmuje identyfikację przewag konkurencyjnych firmy, różnic między nią i jej produktami a konkurencją oraz sposobu generowania przychodów. Kluczem może być również harmonogram biznesplanu stworzony tak, aby zapewnić ochronę własności intelektualnej w razie potrzeby. Dopiero po głębokiej analizie biznesplanu doradcy ds. własności intelektualnej mogą zacząć opracowywać strategię, za sprawą której zasoby przydzielone zostaną tam, gdzie przyniosą największą wartość firmie¹².

W ramach start-upów w grę wchodzić mogą praktycznie wszystkie rodzaje własności intelektualnej, do których zaliczać się będą¹³:

1. Prawa autorskie. Prawo autorskie zwykle kojarzy się ze sztuką, ale może chronić wybory projektowe odzwierciedlone w produkcie. Prawa autorskie mogą na przykład chronić kod oprogramowania lub wygląd produktu. Zasadniczo ochrona praw autorskich jest automatyczna. Rejestracja praw autorskich zapewnia szereg korzyści związanych z procesami sądowymi, ale niewiele start-upów planuje postępowanie sądowe. Opóźnianie lub nawet unikanie rejestracji praw autorskich może być dla niektórych start-upów korzystne, podczas gdy inne powinny strategicznie rejestrować nawet cząstkowe pomysły, czyli takie, które są najbardziej narażone na kopiowanie.
2. Patenty. Zapewniają one najszerszą i najsilniejszą ochronę własności intelektualnej, ale ponieważ formalnościom z nimi związanym towarzyszy zwykle wysoki koszt, wszelkie zgłoszenia patentowe powinny być ściśle powiązane ze strategią biznesową, aby zapewnić prawidłowe wydawanie funduszy. Optymalnym rozwiązaniem wydaje się skupienie na kluczowych różnicach między własnym produktem czy usługą a ofertą konkurencji – na pewno jest to rozwiązanie lepsze niż po prostu starania o szeroki, a przez

¹¹ W. Echikson, *op. cit.*, stan na 28.07.2019 r.

¹² World Intellectual Property Organization, *op. cit.*, s. 106–111.

¹³ Y. Cho, S. Kirkewoog, D. Tugrul, *op. cit.*, s. 354–374.

to kosztowny patent. Składanie „tymczasowych” wniosków może zmniejszyć koszty krótkoterminowe, ale zawsze wiąże się z ryzykiem zwiększenia kosztów długofalowych, dlatego należy upewnić się, że jest to właściwa opcja. Wcześniejsze złożenie wniosku to kolejny dobry sposób na ograniczenie kosztów długoterminowych, w tym kosztów alternatywnych. Jeśli wniosek patentowy nie zostanie złożony w pierwszej kolejności, każda sprzedaż lub ujawnienie pomysłu poza firmą może utrudnić procedurę przyznawania patentu lub prowadzić do zmian w jej wdrażaniu, szczególnie na arenie międzynarodowej¹⁴.

3. Znaki towarowe. Chronią one wizerunek marki i logo oraz uniemożliwiają konkurentom oszukiwanie klientów korzystających z podobnych oznaczeń. Niektóre start-upy mogą próbować zarejestrować znaki handlowe związane z każdym oferowanym produktem czy usługą. Jednak marki i produkty pojawiają się i znikają, a chociaż rejestracja ma znaczące zalety, znaki towarowe korzystają z automatycznej ochrony podobnej do praw autorskich. Priorytetowe rejestrowanie nazw kluczy i logo oraz opóźnianie rejestracji innych znaków może pomóc start-upom w obniżeniu kosztów¹⁵. Znacznych kosztów można również uniknąć poprzez staranny wybór marek przed rozpoczęciem działań marketingowych lub reklamowych. Na przykład, wcześniejsze użycie znaku przez inne firmy może spowodować kosztowny spór o znak towarowy lub nazwę domeny. Wcześniejsze wyszukiwanie tanich znaków towarowych może wyeliminować to ryzyko¹⁶.
4. Tajemnice handlowe. Ochrona tajemnicy handlowej jest często źle rozumiana. Tylko niektóre rodzaje informacji mogą być chronione, a utrzymanie prawdziwej „tajemnicy” może być bardzo trudne. Być może jednym z najbardziej kosztownych błędów, jakie może popełnić start-up, jest założenie, że posiadają ochronę tajemnicy handlowej bez inwestowania niezbędnych zasobów. Jeśli nie zostaną podjęte wystarczające kroki w celu zachowania „tajemnicy”, odwołanie się do niej może nie być możliwe, przez co trzeba będzie wykorzystać kosztowniejsze opcje, kiedy cenne informacje opuszczą firmę – znacznie szkodząc jej strategii biznesowej lub wycenie. Wczesna porada prawna może pomóc uniknąć tego ryzyka.

¹⁴ M. Schultz, K. Madigan, *The Long Wait for Innovation: The Global Patent Pendency Problem*, Center for the Protection of Intellectual Property, Arlington, USA 2016, s. 83.

¹⁵ E. Cegielska, D. Zawadzka, *Źródła finansowania start-upów w Polsce*, *Annales H – Oeconomia* 2018/51 (6), s. 53–61.

¹⁶ M. Holgersson, O. Granstrand, M. Bogers, *op. cit.*, s. 303–319.

5. Strategie kluczowe. Dwie strategie pozostają obecnie najważniejsze dla start-upów, jeśli chce się zapewnić oszczędności. Po pierwsze: nie należy ignorować problemów związanych z ochroną własności intelektualnej na wczesnych etapach. Może to spowodować poważniejsze problemy w przyszłości. Wtedy ich rozwiązanie jest trudniejsze i kosztowniejsze. Po drugie: zamiast działać doraźnie dla ochrony własności intelektualnej, należy opracować strategię własności intelektualnej i upewnić się, że start-up nie marnuje swych kluczowych zasobów¹⁷.

Bez ochrony własności intelektualnej start-up naraża się na jej utratę, ale także późniejsze konsekwencje, jeśli utrata nie była świadoma. Firmy typu start-up są często silnie uzależnione od swojej własności intelektualnej, kiedy mają zamiar uzyskać przewagę konkurencyjną, dlatego niechroniona własność intelektualna może być potencjalnie destrukcyjna dla nowej firmy. Wiązą się z tym określone typy ryzyka¹⁸:

- Inna firma może opatentować przygotowane w start-upie wynalazki. Jeśli nie opatentuje się istotnego wynalazku, każdy może ubiegać się o ten patent i wykorzystywać go dla zysku przez 20 lat. Rzeczywisty wynalazca nie czerpie z tego tytułu żadnych zysków.
- Ogranicza się lub niszczy zdolność do czerpania zysków z własności intelektualnej. Posiadając patenty, prawa autorskie i inne prawa własności intelektualnej, można czerpać zysk z licencjonowania, sprzedaży i przenoszenia posiadanych praw. Te strumienie przychodów mogą jednak łatwo obniżyć wartość start-upu¹⁹.
- Naraża się start-up na kosztowne spory sądowe. Jeśli korzysta się z patentu lub znaku towarowego bez odpowiedniej rejestracji, prawdopodobnie nie posiada się także wiedzy, kto jeszcze może używać tej samej własności intelektualnej. Częścią rejestracji jest poszukiwanie podobnych wynalazków lub znaków towarowych, aby upewnić się, że te zgłaszane przez start-up nie naruszają czyichś pomysłów i prac. Bez odpowiedniej rejestracji inna firma posiadająca prawa do własności intelektualnej może wytoczyć proces sądowy, nawet jeśli dany start-up wynalazłby lub stworzył ten materiał, zanim zrobiła to druga strona²⁰.

¹⁷ D. Kasprzycki i in., *op. cit.*, s. 78–83.

¹⁸ W. Echikson, *op. cit.*, stan na 28.07.2019 r.

¹⁹ Y. Cho, S. Kirkewoog, D. Tugrul, *op. cit.*, s. 354–374.

²⁰ *Start-up handbook...*, s. 92–95.

3. Przyjęta metoda badań

Aby zbadać, jak twórcy start-upów w Polsce podchodzą do problemu ochrony własności intelektualnej, zbadano grupę 81 osób będących właścicielami, twórcami lub pracownikami firm start-upowych z różnych branż. Ankieta telefoniczna sprawdza się dość precyzyjnie w zbieraniu danych z populacji ogólnej lub z określonej populacji docelowej. Numery telefoniczne respondentów pozyskano z oficjalnych stron internetowych przedsiębiorstw.

Pojawienie się wywiadu telefonicznego wspomaganego komputerowo lub CATI doprowadziło do szybszego przetwarzania i przechowywania danych zebranych podczas wywiadów telefonicznych. Zarówno dane zebrane w czasie rzeczywistym, jak i dane z przeszłości można szybko analizować za pomocą CATI. Pozwala to na łatwe porównanie wyników badań powtarzanych w określonych interwałach czasowych. Ponieważ jednak ankiety telefoniczne mogą zakłócać czas osobisty respondentów, rozmowy telefoniczne były przeprowadzane w czasie nieprzekraczającym 15 minut. Wymagało to większej liczby pytań zamkniętych, które nie pozwalały na przesadnie długą narrację ze strony respondenta²¹.

4. Świadomość potrzeby ochrony własności intelektualnej wśród twórców i pracowników start-upów

Start-upy w Polsce nader często nie traktują priorytetowo swojej strategii ochrony własności intelektualnej lub wcale jej nie posiadają, co potwierdziło aż 81% respondentów. Niewłaściwe podejście do tego rodzaju zagadnienia może skazać start-up na niepowodzenie, zanim jeszcze będzie mógł wkroczyć na stabilną ścieżkę rozwoju.

44% badanych przyznaje, że nie doceniało dotąd znaczenia ochrony własności intelektualnej, nawet jeśli start-up posiadał środki na tę ochronę. Własność intelektualna często nie jest traktowana jednakowo, jeśli chodzi o produkty, strategie biznesowe i plany marketingowe. W rzeczywistości zaledwie skromna część respondentów (13%) uznała, że jest ona prawdopodobnie najcenniejszym dobrem niematerialnym przedsiębiorstwa. Własność intelektualna to nie tylko kwestia prawna. W rzeczywistości stanowi tym większy procent wartości przedsiębiorstwa, im bardziej odnosi ono sukcesy. Niekiedy jest to nawet 90% tej wartości.

²¹ *Telephone Survey*, <https://explorable.com/telephone-survey>; stan na 11.07.2019 r.

27% respondentów przyznało, że w ogóle nie tworzy strategii ochrony własności intelektualnej. Podobnie jak w przypadku marketingu, łańcucha dostaw i aspektów finansowych start-upu konieczne jest opracowanie planu takiej ochrony. Bez niego start-up naraża swoje wartości niematerialne w przyszłości na kosztowne postępowanie w sprawie naruszenia przepisów, które niewiele start-upów byłoby w stanie udźwignąć ekonomicznie. Solidny plan ochrony własności intelektualnej powinien obejmować posiadane zasoby, sposoby i harmonogram ich ochrony oraz instrukcje, w jaki sposób zabezpieczyć start-up przed pozwem o naruszenie własności intelektualnej.

Wielu badanych (39%) wskazywało też na nieutrzymywanie komunikacji między twórcami a decydentami w sprawie ochrony własności intelektualnej. W miarę rozwoju start-upu w końcu osiąga się punkt, w którym osoby tworzące własność intelektualną są oddzielone od ludzi, którzy podejmują strategiczne decyzje o tym, jak należy ją chronić. Konieczne jest doprowadzenie do sytuacji, w której twórcy i decydenci pozostają w kontakcie. Osoby odpowiedzialne za ochronę adresu własności intelektualnej nie mogą chronić tego, o czym nie wiedzą lub czego nie rozumieją.

W blisko połowie start-upów nie chroni się też – według respondentów – poufności (46% wskazań). Jednym z rodzajów potencjalnie cennych dla start-upów wartości jest tajemnica handlowa. Tajemnica handlowa jest chroniona tylko wtedy, gdy pozostaje rzeczywiście, a nie wyłącznie nominalnie tajemnicą. Na przykład tylko dwóch pracowników zna przepis na chronioną tajemnicę handlową Coca-Coli, a sam przepis pozostaje ukryty w skarbcu w Atlancie w stanie Georgia. Poufność może być równie ważna przy opracowywaniu wynalazków i opracowywaniu patentów. Aby uniknąć naruszenia poufności, należy doprowadzić do sytuacji, w której pracownicy, partnerzy i dostawcy podpisują umowy o zachowaniu poufności. Elementarne zasady bezpieczeństwa nakazują też zabezpieczyć hasłem wszystkie komputery, ograniczyć dostęp pracowników do niektórych informacji i ograniczyć dostęp do informacji na urządzeniach osobistych.

Wiele spośród badanych start-upów nie posiada też swojego znaku towarowego (49% wskazań). Zanim zaczniesz się używać znaku towarowego lub nazwy firmy, należy dodatkowo dokładnie sprawdzić, czy podobny znak lub nazwa są już w użyciu. Nie czyniono tego w 62% badanych start-upów. Można dziś skorzystać z bezpłatnych narzędzi wyszukiwania, a zatem nie wymaga to wielkich nakładów i szczególnego wysiłku, nie stanowi także wyjątkowego obciążenia czasowego.

5. Konkluzja, czyli nowa wizja praw autorskich

Każdy przedsiębiorca doskonale zdaje sobie sprawę, że wczesne etapy nowego przedsięwzięcia to niezwykle pracowity czas. Przedsiębiorcy muszą skoncentrować się na budowaniu podstawowego zespołu, strukturyzacji firmy, przyciąganiu inwestorów, rozwijaniu produktu lub usługi oraz kluczowych partnerstw, kanałów sprzedaży i planów marketingowych. Zadania te są zazwyczaj bardzo pracochłonne dla założycieli, obciążając zarówno ich zasoby finansowe, jak i czasowe.

W tym czasie wyzwaniem może być jednoczesne skupienie się na kwestiach własności intelektualnej. Jednak ten wczesny okres jest również krytyczny, jeśli chodzi o podjęcie przez firmę odpowiednich kroków w celu ochrony swojej podstawowej własności intelektualnej, co pozwala uniknąć ryzyka problemów z własnością intelektualną stron trzecich. Dzisiaj, bardziej niż kiedykolwiek wcześniej, solidne zrozumienie własności intelektualnej i opracowanie strategii własności intelektualnej dostosowanej do biznesu jest kluczową częścią budowania nowego przedsięwzięcia na solidnych podstawach.

Podczas gdy problemy własności intelektualnej mogą czasem zostać rozwiązane na wczesnych etapach działalności, ważne jest opracowanie rzetelnej i inteligentnej strategii ochrony własności intelektualnej w perspektywie długofalowej. Start-upy powinny oceniać rodzaje własności intelektualnej, które mogą mieć wpływ na ich działalność, i strategicznie rozważyć, w stosownych przypadkach, ochronę patentu, znaku towarowego i prawa autorskiego²².

W obronie własnych zasobów start-upy są zmuszone również oceniać spektrum własności intelektualnej swojego biznesu. Świadomość ta powinna obejmować wysiłki w celu zapewnienia, że firma nie naruszy własności intelektualnej innych osób, ponieważ rozwija swoje produkty i usługi autonomicznie. Te – jak się zdaje – dość powszechne prawdy nie znajdują jednak powszechnego zastosowania wśród rodzimych twórców start-upów. Nie powinno więc dziwić, że tak wielu z nich nie udaje się przetrwać na rynku początkowego okresu wdrożenia własnych projektów i przeważnie nie mają one szansy się rozwijać. W dobie agresywnej konkurencji wszelkie oszczędności na ochronie własności intelektualnej okazują się nader często oszczędnościami pozornymi, zwłaszcza gdy mowa o strukturach tak wrażliwych jak start-upy.

²² *Diagnoza ekosystemu start-upów w Polsce*, Deloitte Polska, Rzeszów 2016, s. 67–71.

Bibliografia

- Breschi S., Lassebie J., Menon C.**, *A portrait of innovative start-ups across countries*, OECD Publishing, Paris 2018.
- Cegielska E., Zawadzka D.**, *Źródła finansowania start-upów w Polsce*, *Annales H – Oeconomia* 2018/51 (6), s. 53–61.
- Cho Y., Kirkwoog S., Tugrul D.**, *Managing strategic intellectual property assets in the fuzzy front end of new product development process*, *R&D Management* 2018/48 (3), s. 354–374.
- Diagnoza ekosystemu start-upów w Polsce*, Deloitte Polska, Rzeszów 2016.
- Echiksone W.**, *Step aside Silicon Valley, there is a new tech hub in town*, World Economic Forum, 2017, https://www.weforum.org/agenda/2017/04/step-aside-silicon-valley-there-is-a-new-tech-hub-intown?utm_content=buffer755ff&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer; stan na 11.07.2019 r.
- Holgersson M., Granstrand O., Bogers M.**, *The evolution of intellectual property strategy in innovation ecosystems: Uncovering complementary and substitute appropriability regimes*, *Long Range Planning* 2018/51 (2), s. 303–319.
- Kasprzycki D., Matczewski A., Okoń-Horodyńska E., du Vall M., Wisła R.**, *Zarządzanie własnością intelektualną w przedsiębiorstwie – zasady korzystania z wyników pracy intelektualnej wytworzonej w przedsiębiorstwie [Intellectual property management in an enterprise – rules of using the results of intellectual work created in an enterprise]*, Jagiellonian University, Krakow, Poland 2008.
- Schultz M., Madigan K.**, *The Long Wait for Innovation: The Global Patent Pendancy Problem*, Center for the Protection of Intellectual Property, Arlington, USA 2016.
- Start-up handbook. What start-ups should know about the law?* Coalition for Polish Innovation, Start-up Poland, Warszawa 2015.
- Telephone Survey*, <https://explorable.com/telephone-survey>; stan na 11.07.2019 r.
- World Intellectual Property Organization, *World Intellectual Property Indicators 2017*, Geneva Switzerland 2017.

Przemysław T. WOŁCZUK

INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION AND ITS PRACTICAL APPLICATION IN POLISH START-UP ENTERPRISES

Abstract

Background: The subject of research in this article is the issue of intellectual property protection among the creators of Polish start-ups. This problem is all the more important as any neglect and omission in this area may prove destructive to emerging enterprises. Regardless of which form of protection a given start-up intends to choose, it is important that it occurs as soon as possible, especially when it comes to patent applications. Delays usually turn out to be expensive and may even result in the loss of the design or invention to another entity. Lacking the tradition of preventive actions means that start-ups are one of the least protected groups of companies operating on the market.

Research purpose: The research goal was to determine the level of awareness of start-up creators regarding the importance of copyright protection. Is their knowledge sufficient to protect the company against possible consequences, which may result, e.g. from the lack of patent protection. Finally, it was also necessary to determine whether the creators of start-ups use advisory services in the field of copyright protection.

Methods: The study used a telephone survey and a precisely selected target population. The telephone numbers of the respondents were obtained from the official websites of enterprises. The data obtained in this way was developed and interpreted, and the study itself was preceded by an analysis of the available documentation of enterprises whose representatives participated in the survey.

Conclusions: The study conducted among the creators of Polish start-ups demonstrates quite clearly that for various reasons they do not treat the problem as a priority, and thus expose their enterprises to completely unnecessary risk. Therefore, it seems necessary to take actions aimed at raising the level of entrepreneurs' awareness. In practice, this means, among other things, the need for greater activity of business advisors. The role of consulting services at this stage of business development is often underestimated.

Keywords: start-up, intellectual property, copyright, patents, trademarks, trade secret.